

UVOD

Bioraznolikost (biološka raznolikost) je raznolikost života na našoj planeti i sastavni je dio zdravlja svih ekosustava. O njoj ovise svi prirodni procesi, poput oprašivanja, plodnosti tla, klime te proizvodnje hrane, očuvanje naših šuma i životinja. Bez bioraznolikosti nema održive poljoprivrede, zdravlja i opće dobrobiti društva.

Pa ipak, jesmo li toga dovoljno svjesni? Zbog utjecaja intenzivne poljoprivredne proizvodnje, izgradnje, prekomjernog iskorištavanja šuma, oceana, rijeka, jezera i tla, svakodnevno smo svjedoci promjena prirodnih staništa. Intenzivna poljoprivreda dovela je do ubrzanih i dramatičnih promjena u načinu korištenja zemljišta te napuštanja ruralnih područja u smjeru sve veće urbanizacije. Posljedica ovog tijeka događaja je urušavanje cijelog sustava tradicionalnih poljoprivrednih praksi koje su zapravo pomagale u očuvanju bogate bioraznolikosti. To nas danas dovodi do rastućeg utjecaja invazivnih vrsta, onečišćenja okoliša i klimatskih promjena.

Mnogi poljoprivrednici već sada pridonose bioraznolikosti svojim aktivnostima, dok na većini poljoprivrednih gospodarstava postoje uvjeti da se uz manje promjene u uzgojnim praksama zadovolje propisane obveze iz Strateškog plana zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) Republike Hrvatske 2023. – 2027. (dalje u tekstu: Strateški plan). Naš okoliš je javno dobro, a Vi kao poljoprivrednici, osim što ste nezamjenjivi u proizvodnji hrane, upravljate i najvažnijim prirodnim resursima – tlom, vodom i zrakom.

IAKS mjere ruralnog razvoja iz Strateškog plana

Što su IAKS mjere ruralnog razvoja iz Strateškog plana?

S obzirom da je utjecaj poljoprivrede na okoliš i ruralni prostor u cjelini vrlo velik, prilikom provedbe Strateškog plana postavljen je zahtjev da države članice Europske unije kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (dalje u tekstu: EPFRR) doprinesu prilagodbi klimatskim promjenama, njihovom ublažavanju kao i zaštiti okoliša.

Mjere koje provodi poljoprivrednik, a kojima se nastoji umanjiti ili zaustaviti negativni utjecaj poljoprivrede na prirodne resurse i bioraznolikost, a koje se financiraju iz EPFRR, zovu se IAKS mjere ruralnog razvoja iz Strateškog plana (dalje u tekstu: IAKS mjere).

Sredstva potpore za IAKS mjere osiguravaju se iz proračuna Europske unije (dalje u tekstu: EU) i Republike Hrvatske (dalje u tekstu: RH).

Strateški plan obuhvaća osam agro-okolišnih intervencija (IAKS mjera) koje se provode unutar II. stupa:

- **70.01. Smanjenje korištenja zaštitnih sredstava u višegodišnjim nasadima**
- **70.02. Očuvanje bioraznolikosti i okoliša na trajnim travnjacima i oranicama**

- **70.03. Očuvanje ugroženih izvornih pasmina domaćih životinja**
- **70.04. Ekološki uzgoj**
- **70.06. Plaćanja za dobrobit životinja**
- **70.07. Očuvanje obilježja krajobraza**
- **70.08. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka i maslinika**
- **71.01. Plaćanja za područja s prirodnim i drugim ograničenjima**

Važno!

Ovom brošurom za korisnike obuhvaćene su intervencije u okviru IAKS mjera, osim intervencija 70.03. (Očuvanje ugroženih izvornih pasmina domaćih životinja) i 70.06. (Plaćanja za dobrobit životinja), čiji su detaljni uvjeti za ulazak u sustav potpore pojašnjeni u posebnoj brošuri. Detaljni uvjeti ulaska u sustav potpore propisani su Pravilnikom o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja (dalje u tekstu: Pravilnik), koji se objavljuje svake godine.

Koja je važnost IAKS mjera?

Kad postoji bogata raznolikost vrsta, staništa i genetike, ekosustavi su zdraviji, produktivniji i mogu se bolje prilagoditi izazovima poput klimatskih promjena. Cilj IAKS mjera je potaknuti poljoprivrednike da zaštite i poboljšaju okoliš na svom gospodarstvu. Prihvatanjem određenih praksi i metoda uzgoja, koje nadmašuju osnovnu poljoprivrednu praksu (poznatu pod nazivom „baseline“), poljoprivrednicima se plaćaju povećani troškovi ili izgubljeni prihod u usporedbi s uobičajenom poljoprivrednom praksom.

Kako postati korisnik?

Uvjeti prihvatljivosti različiti su za svaku intervenciju/operaciju.

Osnovni uvjeti za sve korisnike su:

- upisani ste u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava ili Upisnik poljoprivrednika
- imate jedinstveni matični identifikacijski broj (MIBPG)
- koristite zemljište upisano u ARKOD (i ostale propisane registre, uključujući i parcele za koje se ne traži potpora)
- držite domaće životinje koje su upisane u Jedinstveni registar držanih životinja (JRDŽ)
- Upisani ste u ostale propisane registre.

Kako ostvariti potporu za IAKS mjere ruralnog razvoja?

Prijava za ulazak u sustav potpore je dobrovoljna. Osnovni uvjeti za sve korisnike su:

- Podnijeti Jedinostveni zahtjev u roku propisanom pravilnikom u nekoj od podružnica Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: Agencija za plaćanja)
- Poštivati pravila uvjetovanosti na cjelokupnom gospodarstvu
- Održavati sve površine u skladu s minimalnim uvjetima za održavanje poljoprivrednih površina u stanju pogodnom za ispašu ili uzgoj
- Poštivati obveze propisane u intervenciji/operaciji za koju je podnesen zahtjev.

Koje intervencije imaju petogodišnji obvezni period provedbe, a koje jednogodišnji?

Petogodišnji obvezni period provedbe imaju intervencije:

- 70.01. Smanjenje korištenja zaštitnih sredstava u višegodišnjim nasadima
- 70.02. Očuvanje bioraznolikosti i okoliša na trajnim travnjacima i oranicama
- 70.04. Ekološki uzgoj
- 70.07. Očuvanje obilježja krajobraza
- 70.08. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka i maslinika

Važno!

Intervencija 70.03. Očuvanje ugroženih izvornih pasmina domaćih životinja od 2025. godine ima dvogodišnje obvezno razdoblje.

Jedinostveni zahtjev potrebno je podnositi svake godine i za intervencije/operacije koje imaju petogodišnji/dvogodišnji obvezni period provedbe.

Jednogodišnji obvezni period provedbe imaju intervencije:

- 70.06. Plaćanja za dobrobit životinja
- 71.01. Plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima.

Zašto je za neke intervencije obvezno razdoblje provedbe minimalno pet godina?

Na taj način omogućeno je postizanje ciljeva svake intervencije/operacije. Kraće obvezno razdoblje ne bi osiguralo da provođenje propisanih obveza u stvarnosti doprinese cilju intervencije/operacije.

Zašto moram kroz cijelo obvezno razdoblje provoditi intervencije/operacije iz IAKS mjera na istim ARKOD parcelama?

Kako bi se postigli zadani ciljevi, potreban je kontinuitet provođenja propisanih obveza na pojedinom području. Izmjenom parcela iz godine u godinu gubi se smisao obveza, osobito u slučaju očuvanja bioraznolikosti ili kod ekološkog uzgoja. ARKOD parcele koje su prijavljene u intervencijama/operacijama u obveznom razdoblju ne mogu se mijenjati.

Za što mi se isplaćuje potpora?

Potpota se isplaćuje godišnje po jedinici površine ili uvjetnom grlu (UG) kao naknada za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su rezultat pridržavanja posebnih uvjeta koji nadmašuju polaznu osnovu i uobičajenu poljoprivrednu praksu.

Mogu li ostvariti istovremeno izravnu potporu i potporu za IAKS mjere?

Istovremeno je moguće zatražiti i ostvariti na Jedininstvenom zahtjevu izravnu potporu i potporu za IAKS mjere.

Tko je aktivni poljoprivrednik?

Aktivni poljoprivrednik za intervencije iz Strateškog plana je:

- Fizička osoba upisana u Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, čiji je standardni ekonomski rezultat veći od 3.000 EUR, ili
- Fizička i pravna osoba upisana u Upisnik poljoprivrednika, čiji je standardni ekonomski rezultat veći od 3.000 EUR, ili
- Poljoprivrednik koji je u prethodnoj godini primio izravna plaćanja u iznosu manjem od 5.000 EUR.

Važno!

Korisnici IAKS mjera moraju biti aktivni poljoprivrednici samo za intervenciju 71.01. Plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima.

Što je uvjetovanost?

Uvjetovanost kao osnova za primanje potpora iz Strateškog plana usmjerena je na zadovoljavanje propisanih zahtjeva upravljanja kao obveznih zahtjeva (eng. Statutory Management Requirements – skraćeno SMR) i dobrih poljoprivrednih i okolišnih uvjeta kao minimalnih uvjeta upravljanja na poljoprivrednom gospodarstvu, odnosno obveznih uvjeta (eng. Good Agricultural and Environmental Conditions – skraćeno GAEC) koje svaki poljoprivrednik, pa tako i korisnici IAKS mjera moraju poštivati na svom poljoprivrednom gospodarstvu.

Propisana pravila uvjetovanosti na taj način povezuju propise iz područja klime i okoliša, uključujući vodu, tlo i bioraznolikost ekosustava, javno zdravlje i zdravlje biljaka te dobrobit životinja sa potporama koje je moguće ostvariti unutar Strateškog plana.

Uvjetovanost uključuje slijedeće standarde:

(a) Propisani zahtjevi upravljanja (SMR):

- Za korištenje vode za navodnjavanje
- Za nitrate
- Za očuvanje divljih ptica
- O očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore

- Za sigurnost hrane
- O primjeni određenih tvari hormonskog ili tireostatskog učinka i beta-agonista
- O stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja
- O održivoj uporabi pesticida
- Za zaštitu teladi
- Za zaštitu svinja
- Za zaštitu životinja koje se uzgajaju u svrhu proizvodnje

(b) Dobri poljoprivredni i okolišni uvjeti (GAEC):

- Održavanje trajnih travnjaka na temelju omjera trajnih travnjaka i poljoprivredne površine
- Zaštita močvarnih područja i tresetišta
- Zabrana paljenja obradivog strništa, osim zbog razloga povezanih sa zdravljem bilja
- Uspostava graničnih pojaseva duž vodotoka
- Upravljanje obradom tla radi smanjenja rizika od propadanja i erozije tla, uključujući uzimanje u obzir nagiba tla
- Minimalni zemljišni pokrov kako bi se izbjeglo golo tlo u najosjetljivijim razdobljima
- Plodored na obradivom zemljištu, osim usjeva koji rastu pod vodom
- Minimalni udio poljoprivrednih površina pod neproizvodnim obilježjima, očuvanje obilježja krajobraza
- Sprječavanje zarastanja poljoprivrednih površina neželjenom vegetacijom
- Zabrana prenamjene ili preoravanja okolišno osjetljivih travnjaka unutar NATURA 2000 područja

Što je to polazna osnova?

Polazna osnova („baseline“) je skup obveza koje mora poštivati svaki korisnik te uključuje:

- Poštivanje uvjetovanosti
- Gospodarenje gnojivima i pesticidima na održiv način
- Uzgoj i držanje životinja u skladu s važećim propisima.

Koja je minimalna površina poljoprivrednog gospodarstva i ARKOD parcele za ostvarenje potpore?

Zahtjev se može podnijeti ako:

- Poljoprivredna površina gospodarstva iznosi minimalno 0,5 ha
- Minimalna površina ARKOD parcele je 0,05 ha, osim za operaciju 70.02.03. **Uspostava poljskih traka**, gdje ARKOD parcela mora biti najmanje 1 ha.

Mogu li dobiti potporu za površine pod ugarom?

Za dodjelu potpore za površine pod ugarom **ne mogu se prijaviti**:

- Intervencija 70.04. **Ekološki uzgoj** za površine pod ugarom i površine na kojima se uzgaja cvijeće i ukrasno bilje
- Intervencija 71.01. **Plaćanja za područja s prirodnim i ostalim ograničenjima** za površine pod ugarom

Što ako želim povećati površinu ili broj uvjetnih grla (UG) tijekom obveznog razdoblja?

Povećanje površine ili broja UG moguće je tijekom obveznog razdoblja, pri čemu Agencija za plaćanja za dodatno prijavljene površine ili UG donosi novu Odluku. U novoj se Odluci utvrđuje obvezno razdoblje za dodatno prijavljene površine ili UG.

Mogu li odustati od sudjelovanja u IAKS mjerama bez obveze za povratom sredstava?

Odustajanje bez obveze za povratom sredstava tijekom razdoblja u kojem je obveza bila na snazi je moguće:

- u slučaju izmjena i dopuna relevantnih obveznih standarda
- ako opsezi novih obveza ili zahtjeva nadilaze one navedene u opisu intervencije.

Za intervencije koje se **odnose na površine korisnik može**:

- Izmijeniti Jedinštveni zahtjev (podrazumijeva izmjenu kulture i vrste uporabe zemljišta na ARKOD parceli za zahtjev podnesen u roku za podnošenje Jedinštvenog zahtjeva)
- Odustati od zahtjeva u cijelosti ili djelomično do uključujući 1. listopada u godini zahtjeva (ako je Monitoringom ili administrativnim provjerama moguće utvrditi ispunjavanje uvjeta prihvatljivosti)
- Korisnik može Jedinštveni zahtjev izmijeniti ili odustati od Jedinštvenog zahtjeva u cijelosti ili djelomično i nakon obavljene kontrole na terenu, ali pod uvjetom da pri kontroli nije pronađena nesukladnost.

Potpisana Izjava o odustajanju od Jedinštvenog zahtjeva obavezno se dostavlja podružnici Agencije za plaćanja.

Izmjene ili djelomično odustajanje od Jedinštvenog zahtjeva korisnik unosi putem AGRONET-a te ispisani izmijenjeni Jedinštveni zahtjev potpisuje i dostavlja podružnici Agencije za plaćanja.

Važno!

Smanjenja iznosa potpore za kršenje obveza kod IAKS mjera određuju se u postotku u skladu s Tablicom 8.a iz Priloga 4. Pravilnika, a ocjene kršenja obveza po pojedinoj intervenciji/operaciji prikazane su u Prilogu 5. Pravilnika.

Zašto je vođenje evidencije obvezno za većinu intervencija?

Vođenje evidencije istovremeno služi kao podsjetnik korisniku o obvezama koje mora ispuniti da bi ostvario potporu, ali i kao način obavljanja kontrole o ispunjavanju obveza. Evidencija se vodi na propisanim obrascima koji se nalaze u Pravilniku koji se objavljuje svake godine.

Prilikom kontrole na terenu potrebno je pokazati popunjen obrazac evidencije (u papirnatom ili elektronskom obliku) koji treba voditi redovito. Ako obrazac ne postoji ili nije popunjen ili je nepotpun, korisnik će biti sankcioniran te će mu se umanjiti iznos potpore.

Zašto se provodi administrativna kontrola, provjera sustavom za nadzor površina (Monitoring), uključujući geotagirane fotografije (dalje u tekstu: GTF) i kontrolu na terenu?

Intervencije se financiraju dijelom iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR), a dijelom iz nacionalnog proračuna. EU sredstva, kao i sredstva Republike Hrvatske, su novci poreznih obveznika koji žele znati jesu li potpore utrošene namjenski i u skladu sa svim propisanim obvezama.

Republika Hrvatska propisuje provedbu intervencija te je istovremeno odgovorna za kontrolu utrošenih sredstava i praćenje provedbe Strateškog plana. U protivnom, jednako kao što se mora sankcionirati korisnik koji ne provodi intervenciju u skladu s Pravilnikom, tako bi i RH bila sankcionirana ako se ne bi provodila kontrola propisanih obveza.

Kontrola se provodi zbog provjere korisnika koji su podnijeli zahtjev za potporu, a u svrhu provjere ispunjavanja obveza za ostvarivanje potpore za IAKS mjere.

EDUKACIJA

Zašto je edukacija obavezna?

Intervencije IAKS mjera su vrlo zahtjevne u smislu provođenja svih propisanih obveza. Neprovođenjem svih propisanih obveza dolazi do smanjenja ili uskraćivanja potpore korisniku. Kako bi se mogle provesti što kvalitetnije ove intervencije kojima je krajnji cilj utjecaj na okoliš u cjelini, svi korisnici koji su podnijeli Jedinostveni zahtjev za potporu za intervencije IAKS mjera preuzeli su i obvezu pohađanja izobrazbe.

Tko mora završiti izobrazbu?

- nositelj ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ili

- odgovorna osoba ili osoba ovlaštena od strane odgovorne osobe u slučaju ostalih organizacijskih oblika poljoprivrednog gospodarstva.

Tko sve može obavljati izobrazbu?

Izobrazbe, individualna savjetovanja i demonstracijske aktivnosti mogu obavljati:

- Privatne savjetodavne službe (samostalne ili u okviru druge pravne osobe)
- Privatni savjetnici
- Nevladine organizacije
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (Uprava za stručnu podršku razvoju poljoprivrede)
- Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu.

Edukacije su za korisnike besplatne.

Gdje se objavljuje raspored izobrazbi?

Raspored održavanja izobrazbi objavljuje se javno, na mrežnoj stranici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, Uprave za stručnu podršku razvoju poljoprivrede (www.savjetodavna.hr), pod sekcijom **Savjetovanja i tečajevi**.

Tečajevi se najavljuju najmanje 14 dana prije održavanja, a održavaju se uživo ili putem webinara. Odabir odgovarajućeg tečaja olakšan je tako da se može odabrati željena županija, mjesec održavanja tečaja i tema tečaja. Tečajevi se održavaju na području cijele RH.

Kako pravilno odabrati izobrazbu?

Kao korisnik IAKS mjera (koje ne uključuju stočarsku proizvodnju), možete se prijaviti na edukacije „**IAKS mjere bez stočarske proizvodnje**“, oznaka **78.01. – B** ili „**IAKS mjere**“, oznaka **78.01. - 3** (koje uključuju i intervencije iz stočarske proizvodnje).

Prilikom odabira željenog tečaja prikazat će se svi potrebni podaci o tečaju: način izvođenja tečaja (u predavaonici ili online (webinar)), adresa, vrijeme održavanja, broj slobodnih mjesta, predavači, kao i popis intervencija za koje se priznaje navedeni tečaj. Korisnici se sami mogu prijaviti na željeni tečaj. Također, na mrežnoj stranici Uprave za stručnu podršku razvoju poljoprivrede (www.savjetodavna.hr) možete naći i primjere odabira tečaja.

Za koje je intervencije obvezna izobrazba?

Korisnici plaćanja za IAKS mjere obvezni su u godini podnošenja zahtjeva završiti izobrazbu ili koristiti individualno savjetovanje ili sudjelovati u demonstracijskoj aktivnosti.

Koji je rok za završetak obavezne izobrazbe?

Rok za završetak edukacije je **31. prosinca u godini podnošenja Jedinstvenog zahtjeva.**

Osim obaveznih tema, korisnici se mogu besplatno educirati i iz drugih područja:

- Biljna proizvodnja (ratarstvo, povrćarstvo, voćarstvo, maslinarstvo, vinogradarstvo, ljekovito i aromatično bilje, cvjećarstvo, sjemenarstvo)
- Stočarska proizvodnja (govedarstvo, svinjogojstvo, ovčarstvo i kozarstvo, peradarstvo, pčelarstvo)
- Energetska učinkovitost i korištenje obnovljivih izvora energije
- Standardi EU (okoliš, zdravlje, higijena)
- Diversifikacija aktivnosti na poljoprivrednom gospodarstvu
- Seoski turizam
- Inovacije i digitalne tehnologije u poljoprivredi
- Osnivanje i upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom
- Uvjeti zapošljavanja i obveze poslodavaca vezane za zdravlje ljudi i zaštitu na radu
- Marketing i tržište
- Osnove poljoprivrednog računovodstva
- Zakonodavstvo u poljoprivredi
- Udruživanje poljoprivrednika.

INTERVENCIJE

Intervencija 70.01. SMANJENJE KORIŠTENJA ZAŠTITNIH SREDSTAVA U VIŠEGODIŠNJIM NASADIMA

Popis operacija u intervenciji sa visinom potpore:

- **Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki (KFK) - 293,00 EUR/ha**
- **Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima (MKŠ) - 359,73 EUR/ha**
- **Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada (MUK) - 373,33 EUR/ha**

Gdje se može provoditi ova intervencija/operacije?

Intervenciju/operacije se može provoditi na površinama koje su u ARKOD sustavu registrirane kao trajni nasadi (maslinici, vinogradi i voćnjaci).

Ciljevi i učinci svake operacije:

- **Korištenje feromonskih klopki** smanjuje potrebu za tretiranjem insekticidima, čime se smanjuje onečišćenje okoliša i povećava biološka raznolikost
- **Metoda konfuzije štetnika** smanjuje upotrebu kemijskih sredstava, pomaže u očuvanju prirodnih predatora i smanjuje broj tretiranja štetnika
- **Mehaničko uništavanje korova** smanjuje potrebu za herbicidima i poboljšava strukturu tla, smanjuje eroziju i povećava kapacitet tla za vodu i plinove.

Svi ovi postupci imaju za cilj smanjenje ekološkog otiska poljoprivrednih aktivnosti, povećanje bioraznolikosti i održivo upravljanje poljoprivrednim resursima.

Operacija 70.01.01. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki (KFK)

Obveze korisnika:

Postaviti feromonske, vizualne ili hranidbene klopke za:

- **Trešnjinu muhu (*Rhagoletis cerasi*)** najkasnije do 15. travnja
- **Šljivinu osicu (*Hoplocampa sp.*)** najkasnije do 1. travnja
- **Orahovu muhu (*Rhagoletis completa*)** najkasnije do 30. lipnja
- **Maslininu muhu (*Bactrocera oleae*)** najkasnije do 1. lipnja
- Za **ostale štetnike** najkasnije do 15. travnja
- Za **štetnike agruma** najkasnije do 1. lipnja

Klopke se postavljaju u skladu s uputama proizvođača, a ako one ne postoje, koristi se sljedeća tablica:

Veličina proizvodne površine (ARKOD parcela)	Broj feromonskih klopki	Broj vizualnih klopki	Broj hranidbenih klopki
do uključivo 2 ha	1	2	2
više od 2 do uključivo 5 ha	2	4	4
više od 5 do uključivo 10 ha	3	6	6
više od 10 do uključivo 50 ha	4	8	8
više od 50 do uključivo 100 ha	10	15	15
više od 100 ha	20	40	40

- Najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- Pregledavati klopke ovisno o vrsti štetnika
- Skladištiti i čuvati klopke na propisan način do kraja tekuće godine u skladu s propisom koji regulira održivu upotrebu pesticida
- Čuvati račune o kupnji feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki te mamaca u skladu sa uputama proizvođača
- Voditi evidenciju na propisanim obrascima

- Dostaviti račune i presliku evidencije na uvid podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca u godini zahtjeva
- Korisnik može zabilježiti postavljene klopke i njihovo držanje do propisanog roka geotagiranom fotografijom putem AgroGTF aplikacije, u tom slučaju neće imati kontrolu na terenu za ovu obvezu od strane Agencije za plaćanja.

Operacija 70.01.02. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima (MKŠ)

Obveze korisnika:

- Najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- Postaviti feromonske dispenzere u gornju trećinu krošnje/trsa/grma najkasnije do 1. svibnja tekuće godine
- Odstraniti stare dispenzere iz prijašnje sezone najkasnije do postavljanja novih dispenzera
- Voditi evidenciju o postavljenim dispenzerima na propisanim obrascima
- Čuvati račune o kupnji dispenzera u skladu sa uputama proizvođača
- Dostaviti račune o kupnji dispenzera i presliku evidencije na uvid podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca u godini podnošenja zahtjeva
- Korisnik može zabilježiti postavljanje dispenzera geotagiranom fotografijom putem AgroGTF aplikacije, u tom slučaju neće imati kontrolu na terenu za ovu obvezu od strane Agencije za plaćanja.

Operacija 70.01.03. Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada (MUK)

Obveze korisnika:

- Najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- Suzbijati mehanički korove unutar redova u "zaštićenom prostoru" (dio prostora koji se nalazi između debla, čokota i armature) odgovarajućom poljoprivrednom mehanizacijom i opremom
- Korisnik može imati odgovarajuću poljoprivrednu mehanizaciju i opremu za mehaničko uklanjanje korova unutar redova ili može koristiti uslugu mehaničkog uklanjanja korova vanjskog izvođača radova, što treba potkrijepiti računima
- Zabranjena je primjena herbicida
- Mehaničko suzbijanje korova obradom tla u zaštitnom prostoru i primjena malčera su dopušteni načini suzbijanja
- Voditi evidenciju na propisanim obrascima
- Presliku evidencije dostaviti na uvid podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca u godini podnošenja zahtjeva.

Intervencija 70.02. Očuvanje bioraznolikosti i okoliša na trajnim travnjacima i oranicama

Ova intervencija usmjerena je na očuvanje bioraznolikosti i zaštitu okoliša na trajnim travnjacima i oranicama, s posebnim naglaskom na očuvanje ugroženih vrsta i staništa. U nastavku je detaljan opis operacija unutar ove intervencije:

Operacija Zaštita ptice kosca (*Crex crex*)

- **Visina potpore:** 254,00 EUR/ha

Operacija Zaštita leptira na trajnim travnjacima

- **Visina potpore:**
 - **Močvarni okaš:** 338,00 EUR/ha
 - **Močvarni plavac, zagasiti livadni plavac i veliki livadni plavac:** 277,00 EUR/ha

Operacija Uspostava poljskih traka

- **Visina potpore:**
 - **Za uspostavu cvjetnih traka:** 985,74 EUR/ha trake
 - **Za uspostavu travnih traka:** 898,59 EUR/ha trake

Popis staništa i prijavljivanje za potporu (kosac i leptiri)

Kao sastavni dio Pravilnika, popis staništa uključuje informacije o parcelama koje se nalaze unutar područja ekološke mreže Natura 2000, gdje obitavaju zaštićene vrste ptice kosca ili određenih vrsta leptira. Ove informacije su ključne za prijavu na potpore unutar operacija koje se odnose na očuvanje bioraznolikosti. Konkretno, prilikom podnošenja jedinstvenog zahtjeva za potporu, **Zapisnik o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta** omogućava da se jasno vidi nalazi li se parcela unutar područja zaštićenih vrsta, poput ptice kosca (*Crex crex*) ili spomenutih vrsta leptira (močvarni okaš, močvarni plavac, zagasiti livadni plavac i veliki livadni plavac). Ovaj popis omogućava jednostavniju i precizniju identifikaciju parcela koje ispunjavaju uvjete za zaštitu tih vrsta, čime se olakšava proces prijave za potporu.

Operacija ZAŠTITA PTICE KOSCA (*Crex crex*)

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija može biti provedena na:

- Vlažnim staništima koja nastanjuje ptica kosac, smještenim unutar ekološke mreže Natura 2000

- Ako je minimalno 30% površine travnjaka na području ekološke mreže, na kojem je cilj očuvanje ptice kosca.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

- Omogućiti ptici koscu (strogo zaštićenoj vrsti) sigurno gniježđenje, košnjom travnjaka tek nakon 15. kolovoza kako bi se izbjeglo uništavanje gnijezda
- Košnja treba biti provedena na specifičan način: od sredine parcele prema rubovima ili s jedne strane na drugu, kako bi ptice imale priliku pobjeći u nepokošene rubne dijelove.

Obveze korisnika:

- Najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- **Zabranjeno je:**
 - Zasijavanje travnjaka
 - Upotreba mineralnih gnojiva, stajskog gnoja i sredstava za zaštitu bilja
 - Hidromelioracijski zahvati (odvodnja ili navodnjavanje)
- **Uvjeti košnje:**
 - Košnja je dozvoljena samo ručno ili strižnim kosilicama na visini od najmanje 10 cm iznad tla
 - Košnja se mora obaviti u periodu od 1. kolovoza do 15. rujna
 - Na parcelama većim od 1 ha, obavezno je ostaviti uz rub nepokošenu traku (do 5 % površine), a košnju treba obavljati kružno od sredine prema van ili s jedne strane parcele prema drugoj
 - Travnjak se može koristiti za napasivanje stoke nakon košnje, ali uz poštivanje pašnog pritiska od 0,3 do najviše 1,0 UG/ha stoke (ovce, koze, goveda, kopitari), ako se održava samo napasivanjem, ispaša je dozvoljena od 1. kolovoza do kraja tekuće godine (pašni pritisak 0,3-1 UG/ha stoke)
 - Potrebno je voditi evidenciju koja se dostavlja podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca u godini zahtjeva.

Operacija ZAŠTITA LEPTIRA NA TRAJNIM TRAVNJACIMA

Gdje se može provoditi ova operacija?

Ova operacija se može provoditi na staništima koje nastanjuju ugroženi leptiri, a nalaze se na području ekološke mreže Natura 2000 ako je minimalno 30 % površine travnjaka na području ekološke mreže na kome je cilj očuvanje danjih leptira - velikog livadnog plavca (*Phengaris teleius*), zagasitog livadnog plavca (*Phengaris nausithous*), močvarnog plavca (*Phengaris alcon alcon*) i močvarnog okaša (*Coenonympha oedippus*).

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Zbog osjetljivog životnog ciklusa, termin i način košnje pokazali su se ključnima za život ovih vrsta. Ako se košnja provodi u vrijeme perioda razmnožavanja leptira, odnosno u vrijeme cvatnje biljki hraniteljica, smrtnost leptira se višestruko povećava, a time i ugroženost vrste.

Tako je za velikog livadnog plavca, zagasitog livadnog plavca i močvarnog plavca **zabranjena košnja u periodu od 15. lipnja do 15. rujna**, a košnju je moguće obavljati svake ili svake druge godine, najviše dva puta godišnje, kako bi se očuvala potrebna struktura vegetacije i vlažnost tla.

Za močvarnog okaša, koji živi na vlažnim livadama, **ključno je kositi nakon 15. rujna**, ali se parcela mora kositi vrlo specifično – svake godine jedna trećina površine, dok se ostatak ostavlja nepokošen. Sljedeće godine kosi se druga trećina, prošle godine nepokošena, a treće godine zadnja trećina. Za razliku od leptira plavaca, čija gusjenica završava razvoj u mravinjaku, močvarni okaš je u svim stadijima svog života prisutan na travnjaku pa se ovakvom rotacijskom košnjom na parceli osigurava preživljavanje makar jednog dijela leptira.

Obveze korisnika:

- Najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- zabranjeno je zasijavati travnjak, zabranjena je upotreba mineralnog gnojiva, stajskog gnoja i sredstava za zaštitu bilja
- košnja je dozvoljena isključivo ručno ili strižnim kosilicama, a zadnji dan do kada je dozvoljena košnja je **1. listopada**
- termin i način košnje određen je za pojedinu vrstu leptira:

Vrsta	Kod* i naziv područja	Košnja
Močvarni plavac (<i>Phengaris alcon alcon</i>)	HR2001220 – Livade uz potok Injaticu HR2001305 – Zvečevo HR5000020 – NP Plitvička jezera HR2001409 – Livade uz Bednju II	Zabranjena je košnja u periodu 15. lipnja – 15. rujna. Košnju je moguće obavljati svake ili svake druge godine, najviše dva puta godišnje.
Zagasiti livadni plavac (<i>Phengaris nausithous</i>)	HR2000672 – Zovje HR2001346 – Međimurje HR2001347 – Donje Međimurje	

Veliki livadni plavac (<i>Phengaris teleius</i>)	HR2000368 – Peteranec HR2000672 – Zovje HR2001346 – Međimurje HR2001347 – Donje Međimurje HR2001409 – Livade uz Bednju II	
Močvarni okaš (<i>Coenonympha oedippus</i>)	HR2000544 – Vlažne livade uz potok Malinska HR2000619 – Mirna i šire područje Butonige HR2000545 – Vlažne livade kod Marušića HR2000546 – Vlažne livade uz Jugovski potok (Štrcaj) HR2000543 – Vlažne livade uz potok Bračana (Žonti) HR2001015 – Pregon	Košnju obavljati nakon 15. rujna na 1/3 površine svake godine

- ispaša je dozvoljena samo od 16. rujna do kraja tekuće godine, uz poštivanje pašnog pritiska od najmanje 0,3, a najviše 1,0 UG/ha ovaca i/ili koza i/ili goveda i/ili kopitara
- potrebno je ručno odstranjivati nadzemni drvenasti dio pojedinačnih biljaka *Amorpha fruticosa* (čivitnjača) do 1. travnja
- zabranjeni su hidromelioracijski zahvati
- obavezno je voditi evidenciju na propisanim obrascima
- presliku evidencije korisnik dostavlja podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca godine zahtjeva.

Operacija USPOSTAVA POLJSKIH TRAKA

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se provodi na oraničnim površinama koje su veće od **1 ha**.

Koji su ciljevi i učinci ove operacije?

Poljske trake, bilo da su travne ili cvjetne, pomažu u obnovi bioraznolikosti,

poboljšavaju kvalitetu krajobraza i štite razne biljne i životinjske vrste. Pružaju staništa za ptice, kukce i male sisavce.

Obveze korisnika su sljedeće:

- najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- voditi evidenciju o provođenju svih radnji
- presliku evidencije korisnik dostavlja podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca godine zahtjeva.

Cvjetna traka:

- ako korisnik uspostavlja cvjetnu traku: svake druge godine uz rub parcele treba posijati traku široku najmanje 5 m i dugu najmanje 100 m koja se ne smije koristiti kao put ili prolaz, traka može zauzimati najviše 30 % površine ARKOD parcele
- cvjetne trake trebaju sadržavati propisane cvjetne vrste iz Tablice 4. ili 4a. Priloga 4. Pravilnika, moraju se kositi dva puta godišnje, umjesto jedne košnje dozvoljeno je malčiranje; košnju ili malčiranje obaviti u srpnju i nakon cvatnje (od 15. rujna do 15. listopada), mogu se zaorati najranije 1. listopada
- primjena pesticida na cvjetnim trakama nije dozvoljena.

Travna traka:

- ako korisnik uspostavlja travnu traku: traku treba posijati uz rub parcele široku najmanje 5 m i dugu najmanje 100 m koja se ne smije koristiti kao put ili prolaz, traka može zauzimati najviše 30 % površine ARKOD parcele
- travne trake trebaju sadržavati propisane vrste trava iz Tablice 4b. Priloga 4. Pravilnika, moraju se kositi dva puta godišnje, prva košnja obavlja se u travnju, a druga košnja se obavlja u listopadu
- primjena insekticida na travnim trakama nije dozvoljena.

Intervencija 70.04. EKOLOŠKI UZGOJ

Ova intervencija uključuje dvije operacije:

- Prijelaz na ekološki uzgoj i
- Održavanje ekološkog uzgoja.

Visina potpore i skupine usjeva:

1. **Oranice** (kulture iz kolone EKO po SP) **235,00 EUR/ha**
2. **Povrće** (kulture iz kolone EKO po SP) **480,00 EUR/ha**
3. **Višegodišnji nasadi:**
 - Orah i lijeska **516,00 EUR/ha**
 - Masline i vinova loza **754,00 EUR/ha**
 - Ostale voćne vrste (ne uključujući orah i lijesku) **1.074,00 EUR/ha**

4. Trajni travnjaci (kulture LP iz kolone EKO po SP) **157,00 EUR/ha**

Za **Prijelaz na ekološki uzgoj**, korisnicima se isplaćuje dodatno **60 EUR/ha** za troškove certificiranja za prvih **10 ha** prihvatljive površine svake skupine usjeva. Za **Održavanje ekološkog uzgoja**, dodatno se isplaćuje **60 EUR/ha** za certificiranje za prvih **5 ha** prihvatljive površine.

Zašto provodimo ovu operaciju?

Ekološka proizvodnja promiče zdravlje ljudi, zaštitu okoliša i bioraznolikost. Ovim sustavom proizvodnje poljoprivrednici mogu proizvesti visokokvalitetnu hranu uz minimalan negativni utjecaj na okoliš, čime se štite tlo, voda i zrak. Ekološka proizvodnja također doprinosi većoj plodnosti tla i zdravlju životinja.

Ciljevi i učinci:

Cilj je povećati površine pod ekološkom proizvodnjom, smanjujući negativne učinke konvencionalne poljoprivrede, čime se doprinosi očuvanju prirodnih resursa i zdravlju ljudi i životinja.

Važno!

Gustoća voćaka mora biti u skladu s Tehnološkim smjernicama za voćare, uz toleranciju do 10 %.

Tko može biti korisnik intervencije 70.04.?

Korisnici ove intervencije mogu biti:

1. **Fizičke i pravne osobe** upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava ili Upisnik poljoprivrednika koje prelaze sa konvencionalne na ekološki uzgoj ili održavaju ekološki uzgoj u skladu s Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848 i relevantnim provedbenim uredbama Komisije.
2. **Poljoprivredna gospodarstva** koja su upisana u **Upisnik ekoloških subjekata**.

Kako postati ekološki proizvođač i ostvariti potporu u pet koraka?

1. **Upis u Upisnik ekoloških subjekata:** Prvo morate biti upisani u Upisnik ekoloških subjekata, a proizvodnja mora biti pod stručnom kontrolom ovlaštenih kontrolnih tijela.
2. **Prva službena kontrola:** Nakon što kontrolno tijelo obavi prvu službenu kontrolu i dostavi zapisnik, nositelj gospodarstva mora ispuniti obrazac zahtjeva za upis u Upisnik ekoloških subjekata.
3. **Upis u Upisnik:** Nakon dostave potrebnih dokumenata, Agencija za plaćanja izdati će rješenje o upisu u Upisnik ekoloških subjekata.
4. **Potvrda o statusu proizvodnje:** Nakon završetka proizvodnje u tekućoj godini, kontrolno tijelo potvrđuje status proizvodnje i izdaje potvrđnicu/certifikat.

5. **Izdavanje potvrdnice/certifikata:** Bez izdane potvrdnice ili certifikata za tekuću godinu nije moguće ostvariti potporu za ekološki uzgoj.

Obveze koje morate ispunjavati u ekološkoj proizvodnji:

- najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- korisnici koji prelaze na ekološki uzgoj i upisali su se u Upisnik ekoloških subjekata u godini zahtjeva ili nakon zadnjeg dana roka za podnošenje Jedinog zahtjeva u prethodnoj godini, obvezni su koristiti dodatno individualno savjetovanje iz područja ekološkog uzgoja u prvoj godini obveze
- biti upisani u Upisnik ekoloških subjekata
- koristiti gnojiva koja su odobrena za ekološku proizvodnju u skladu s člankom 24. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848, navedena u Prilogu II Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165
- koristiti sredstva za zaštitu bilja koja su odobrena za ekološku proizvodnju u skladu s člankom 24. stavkom 1. točkom (a) Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848, navedena u Prilogu I Provedbene uredbe Komisije (EU) 2021/1165
- provoditi pravila proizvodnje u skladu s Uredbom Europskog parlamenta i Vijeća (EU) 2018/848, Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2020/464 i Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2021/1165
- nakon završetka prijelaznog razdoblja nastaviti ekološku proizvodnju na istim površinama koje su bile navedene u zahtjevu za ulazak u sustav potpore za ovu operaciju te podnijeti zahtjev za Održavanje ekološkog uzgoja
- Nije dozvoljeno miješanje ekološke i konvencionalne proizvodnje - na istoj ARKOD parceli nije moguće imati kombinaciju ekološke i konvencionalne proizvodnje
- Za trajne travnjake morate imati najmanje 0,5 UG/ha, a na krškim pašnjacima najmanje 0,3 UG/ha.

Intervencija 70.07. OČUVANJE OBILJEŽJA KRAJOBRAZA

Popis operacija u intervenciji s visinom potpore:

- **Očuvanje suhozida: 0,74 EUR/m**
- **Očuvanje živica: 0,36 EUR/m**

Operacija 70.07.01. Očuvanje suhozida

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi na parceli na kojoj su u **ARKOD sustavu** evidentirani vanjski suhozidi, minimalne dužine **30 metara**. Potporni zidovi, terase i unutarnji suhozidi nisu prihvatljivi za ovu operaciju. Suhozidi u ARKOD sustavu moraju ispunjavati sljedeće uvjete:

- **Minimalna širina: 0,5 m**
- **Maksimalna širina: 2 m** unutar parcele, a **4 m** na granici parcele
- **Minimalna visina: 0,2 m**
- **Maksimalna visina: 3 m**

Ciljevi i učinci operacije:

Nestanak tradicijskih suhozida ne znači samo gubitak kulturnog naslijeđa, nego i gubitak bioraznolikosti, jer nestaju staništa za specifične biljne i životinjske vrste. Ovom operacijom sprječava se zarastanje suhozida neželjenom vegetacijom, a tijelo suhozida se obnavlja korištenjem tradicionalnih materijala i tehnika izrade.

Cilj je zaštita različitih biljnih i životinjskih vrsta, očuvanje bioraznolikosti te očuvanje tradicionalnog krajobraza.

Obveze korisnika:

- najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- voditi evidenciju
- kontrolirati tijelo suhozida minimalno dva puta godišnje, najkasnije do 1. listopada tekuće godine
- održavati suhozid koristeći tradicionalne materijale i način izrade, što podrazumijeva slaganje isključivo od okolnoga kamena bez korištenja veziva i drugih materijala; odlaganje granja na vrhu suhozida je prihvatljivo kao i zaštitna žica koja mora biti postavljena tako da ne narušava prirodnu strukturu suhozida
- sprječavati zarastanje tijela suhozida vegetacijom na način da se neželjena vegetacija mora uklanjati ručno, bez primjene herbicida
- presliku evidencije potrebno je dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca godine zahtjeva.

Ova operacija doprinosi očuvanju kulturnog naslijeđa, ekološke ravnoteže i bioraznolikosti poljoprivrednih krajolika.

Operacija 70.07.02. Očuvanje živica

Gdje se može provoditi ova operacija?

Ova operacija može se provoditi na parceli na kojoj je u ARKOD sustavu evidentirana živica i koja zadovoljava sljedeće uvjete:

- **Minimalna dužina živice: 60 metara**
- **Maksimalna širina živice: 2 metra**
- Ukupna dužina praznih mjesta unutar živice ne smije biti veća od **10%** ukupne dužine živice.

Zašto provodimo ovu operaciju?

Živice značajno doprinose očuvanju i povećanju bioraznolikosti, osobito u monotonim poljoprivrednim krajobrazima u kojima dominiraju oranice s nekoliko kultura.

Također, živice:

- Povećavaju krajobraznu raznolikost
- Štite od vjetra
- Smanjuju eroziju tla
- Sprječavaju zagađenje vodenih tijela gnojivima i pesticidima.

Živice su također izvor hrane za divlje vrste, osobito kukce, ptice i male sisavce. Tijekom cvatnje, one osiguravaju nektar i pelud za kukce, čime poboljšavaju oprašivanje usjeva. Također, pružaju mjesto za gniježđenje velikog broja ptica, a trnovite vrste grmlja, poput gloaga, najbolje štite ptice. Podnožje živica nudi zaklon za male sisavce kao što su miševi, ježevi, a u nekim slučajevima i za veće vrste poput jazavaca i lisica.

Najbolje živice sastoje se od **više vrsta grmlja i drveća** te prizemnog sloja bogatog florom. Najprikladnije vrste za živicu su **autohtono ili udomaćeno bjelogorično grmlje i drveće**, poput gloaga, drijenka, šipka i bazge.

Ciljevi i učinci ove operacije:

- Uslijed intenzifikacije poljoprivrede, u posljednjim desetljećima došlo je do krčenja živica, što je smanjilo bioraznolikost i narušilo tradicijski izgled krajolika
- Napuštanje poljoprivredne proizvodnje u nekim područjima uzrokovalo je neodržavanje živica, koje su prerasle u šikare i šumarke.

Cilj ove operacije je obnova i očuvanje živica, čime se doprinosi:

- Zaštiti divljih vrsta
- Očuvanju bioraznolikosti
- Očuvanju tradicionalne mozaične strukture krajobraza, osobito u ravničarskim i brdskim područjima RH.

Obveze korisnika:

- najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- voditi evidenciju o provođenju svih radnji
- kontrolirati izgled i stanje živice minimalno jednom godišnje, najkasnije do 1. listopada tekuće godine
- održavati živicu orezivanjem najmanje jednom u dvije godine kako bi zadržala oblik, orezivanje živice nije dozvoljeno u periodu od 1. ožujka do 31. kolovoza
- dijelove živice koji nedostaju treba nadosaditi autohtonim ili udomaćenim vrstama grmlja i drveća iz Tablice 9. Priloga 4. Pravilnika.

- površine uz rub živice do širine najmanje jednog metra moraju biti prekrivene prirodnom vegetacijom. Na tim površinama zabranjena je uporaba sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva
- Presliku evidencije potrebno je dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca godine zahtjeva.

Ova operacija omogućava očuvanje bioraznolikosti i održavanje poljoprivredno-ekološke ravnoteže.

Važno!

Popis prihvatljivih vrsta grmlja i drveća nalazi se u prilogu Pravilnika.

Operacija 70.08.01. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi u voćnjacima koji zadovoljavaju sljedeće uvjete:

- Ekstenzivni karakter voćnjaka
- Gustoća nasada: najmanje **50**, a najviše **200 stabala/ha**

Ekstenzivni voćnjaci karakterizirani su:

- **Visoko stablašicama**
- **Niskom gustoćom nasada**
- **Velikim razmacima između voćaka**
- **Zatravljenom površinom ispod stabala**, koja se održava košnjom i/ili napasivanjem.

Zašto provodimo ovu operaciju?

Ekstenzivni voćnjaci imaju značajnu ulogu u očuvanju tradicionalnog hrvatskog krajobraza. U prošlosti su bili prisutni u velikom broju u kontinentalnom dijelu Hrvatske, no danas su u opadanju.

Glavne prednosti ekstenzivnih voćnjaka:

- **Visoka bioraznolikost:** Ekstenzivni voćnjaci su bogati biljnim i životinjskim vrstama (lišajevi, gljive, mahovine, insekti, ptice i mali sisavci)
- **Očuvanje CO²:** Za razliku od konvencionalnih voćnjaka, koji uzrokuju emisiju CO² zbog međurednog održavanja tla, ekstenzivni voćnjaci pomažu u apsorpciji ugljikovog dioksida jer vežu ugljik u biomasu stabala
- **Održavanje ekološke ravnoteže:** Ekstenzivni voćnjaci doprinose smanjenju emisije CO² u atmosferu i očuvanju bioraznolikosti.

Ciljevi i učinci ove operacije:

- Zadržavanje ekološkog karaktera voćnjaka i visoke bioraznolikosti

- Smanjenje emisije ugljikovog dioksida u atmosferu zahvaljujući vezanju ugljika u bilje i biomasu
- Održavanje ravnoteže u okolišu, jer ekstenzivni voćnjaci ne koriste sintetska gnojiva i zaštitna sredstva, a njihovo održavanje sprječava eroziju i zagađenje tla.

Obveze korisnika:

- najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- koristiti samo sredstva za zaštitu bilja odobrena u ekološkoj proizvodnji
- nije dozvoljena gnojidba mineralnim gnojivima, dozvoljena je primjena krutog stajskog gnoja, komposta, komine masline ili drugih organskih krutih gnojiva ispod krune stabla
- održavanje površine voćnjaka ispašom (ovce, koze, goveda ili perad, uz maksimalni pašni pritisak 1,0 UG/ha) ili košnjom biljnog pokrova najmanje jednom godišnje (uključujući i košnju ispod stabala), ali ne kasnije od 1. listopada
- za svaki hektar površine ARKOD parcele potrebno je postaviti minimalno jednu nastambu za solitarne pčele, a postavljanje minimalno jedne nastambe za solitarne pčele potrebno je i na ARKOD parceli površine manje od jednog hektara
- odumiruća stabla treba nadomjestiti sadnicama ugroženih izvornih i tradicijskih sorti iz Tablice 7. Priloga 4. Pravilnika.
- voditi evidenciju o provođenju svih radnji
- tijekom obveznog razdoblja provoditi operaciju na istim površinama u skladu s podnesenim zahtjevom za ulazak u sustav potpore i donesenom Odlukom o ulasku u sustav potpore kojom se utvrđuje obvezna površina
- presliku evidencije potrebno je dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca godine zahtjeva.

Što su solitarne pčele?

Solitarne pčele, uz bubamare, imaju ključnu ulogu u **oprašivanju** usjeva, osobito u lošim vremenskim uvjetima. Ove pčele:

- su otpornije na vremenske uvjete (lete već pri 8°C, nižoj temperaturi nego pčele medarice)
- ne žive u košnicama, već samostalno, ne roje se, niti stvaraju zajednice
- povećavaju broj zametnutih plodova u voćnjacima zajedničkim radom s medaricama i bubamarama.

Postavljanje nastambi za solitarne pčele obvezno je, s obzirom na smanjenje starih nastambi od drveta, blata i sl. u okolišu ekstenzivnih voćnjaka.

Važno!

U Zapisniku o evidenciji uporabe poljoprivrednog zemljišta vidljivo je da li je poljoprivredna parcela u ARKOD sustavu evidentirana kao ekstenzivni voćnjak ili maslinik.

Važno!

Popis prihvatljivih sorata nalazi se u prilogu Pravilnika.

Kako održavati nastambu za solitarne pčele i gdje je postaviti?

Nastambe za solitarne pčele treba postaviti na osunčanom i pristupačnom mjestu uz rub voćnjaka. Održavanje nastambe uključuje redovito pregledavanje, čišćenje i zamjenu oštećenih dijelova. Pčele su korisni oprašivači, stoga je važno pružiti im sigurno stanište za gniježđenje.

Kada postaviti nastambu?

Nastambu za solitarne pčele treba postaviti **krajem zime ili početkom proljeća**. Solitarne pčele izlijeću već pri **temperaturama od 8°C**, pa je važno da nastamba bude spremna prije njihovog prvog leta.

Materijal za nastambe: Nastambe se najčešće izrađuju od prirodnih materijala kao što su:

- Suhe biljke (trstika, češljugovina, itd.) čije su stabljike šuplje
- Komadi drveta s prethodno izbušenim rupama.

Broj nastambi:

- Jedna nastamba dovoljna je za 1 ha voćnjaka
- Preporučuje se jedan snopić trstike ili sličnog materijala s 15-20 tunela (duljine 15 cm) za 20 stabala
- Broj nastambi može varirati ovisno o veličini voćnjaka, a procjena broja nastambi temelji se na navedenim brojkama.

Mjesto postavljanja nastambe:

- Uz rub voćnjaka na osunčanom mjestu
- Postavite nastambu na visini približno u visini glave odrasle osobe, što omogućuje lak pristup i optimalnu izloženost suncu.

Zaštita nastambe:

- Kako bi nastambe bile zaštićene od grabežljivaca (ptica), preporučuje se postavljanje zaštitnih mreža s odgovarajućom veličinom rupica koje sprečavaju ulazak ptica.

Održavanje nastambe:

- Nastambe treba redovito pregledavati. Ponekad se iz kukuljica ne izlegu nove pčele, što znači da je potrebno zamijeniti stare cjevčice ili "tunele".

- Pčele neće odlagati jajašca u otvorima gdje su ostaci prošlogodišnjih kukuljica (stari kokoni). Zato je važno održavati nastambe čistima i zamijeniti oštećene dijelove.
- Nastambe za solitarne pčele mogu se nabaviti gotove ili se mogu samostalno izraditi prema lako dostupnim uputama na internetu.

Operacija 70.08.02. Očuvanje ekstenzivnih maslinika

Gdje se može provoditi ova operacija?

Operacija se može provoditi u maslinicima ekstenzivnog tipa proizvodnje s gustoćom nasada od **najmanje 25, a najviše 150 stabala/ha**. Ekstenzivni maslinici su prepoznatljiv dio mediteranskog krajobraza, često zasađeni na terasama ili okruženi suhozidima.

Zašto provodimo ovu operaciju?

Ekstenzivni maslinici su značajan element mediteranskog krajobraza. Međutim, zbog njihove niske produktivnosti, varijabilnog prinosa i ograničene primjene moderne mehanizacije, mnogi od njih su napušteni ili pretvoreni u intenzivne maslinike. Ova operacija ima za cilj očuvati ekstenzivne maslinike od zarastanja i degradacije te očuvanje bioraznolikosti, jer su ekstenzivni maslinici stanište za mnoge vrste ptica selica. Transformacija ekstenzivnih maslinika u intenzivne maslinike šteti bioraznolikosti i narušava karakteristični krajobraz.

Ciljevi i učinci ove operacije

- Očuvanje bioraznolikosti: Ekstenzivni maslinici pružaju stanište pticama selicama, biljkama i malim životinjama
- Održavanje tradicionalnog krajobraza: Operacija pomaže u održavanju ekstenzivnih maslinika kao važnom elementu mediteranskog krajobraza
- Zaštita od degradacije: Cilj je sprječavanje zarastanja ekstenzivnih maslinika i njihovo pretvaranje u intenzivne nasade.

Obveze korisnika:

- najmanje tri puta kroz tri godine tijekom obveznog petogodišnjeg razdoblja završiti edukaciju ili individualno savjetovanje u vezi s provedbom intervencija iz područja okoliša i klime
- koristiti samo sredstva za zaštitu bilja odobrena u ekološkoj proizvodnji
- nije dozvoljena gnojidba mineralnim gnojivima, dozvoljena je primjena krutog stajskog gnoja, komposta, komine masline ili drugih organskih krutih gnojiva ispod krune stabla
- održavanje površina maslinika ispašom (ovce ili koze, uz maksimalni pašni pritisak 1 UG/ha), ili mehaničkom obradom, ili košnjom trave, ili zadržavanjem svih tanjih grančica ispod krošnje nakon rezidbe
- voditi evidenciju o provođenju svih radnji

- tijekom obveznog razdoblja provoditi operaciju na istim površinama u skladu s podnesenim zahtjevom za ulazak u sustav potpore i donesenom Odlukom o ulasku u sustav potpore kojom se utvrđuje obvezna površina
- presliku evidencije potrebno je dostaviti podružnici Agencije za plaćanja najkasnije do 31. prosinca godine zahtjeva.

Intervencija 71.01. PLAĆANJA ZA PODRUČJA S PRIRODNIM I OSTALIM OGRANIČENJIMA

Opis intervencije:

Ova intervencija ima za cilj pružanje financijske potpore poljoprivrednicima koji obrađuju zemljište u područjima s prirodnim i drugim ograničenjima koja otežavaju poljoprivrednu proizvodnju. Takva područja obuhvaćaju dijelove RH koji se suočavaju s nepovoljnim klimatskim uvjetima, lošim tlama ili drugim prirodnim ograničenjima. Ove mjere nastoje osigurati očuvanje poljoprivrede u tim područjima, smanjiti negativne demografske trendove i potaknuti održivi razvoj.

Kategorije područja:

Gorsko planinsko područje (GPP):

- **Kriteriji:** Područje se svrstava u GPP ako najmanje 50 % njegove površine ima nadmorsku visinu iznad 700 m ili se nalazi između 500 i 700 m uz nagib veći od 15 %
- **Potpore:** 190 EUR/ha za površine do 50 ha, s degresivnim smanjenjem potpore za veće površine.

Područja sa značajnim prirodnim ograničenjima (ZPO):

- **Kriteriji:** Područje mora imati najmanje 60 % poljoprivredne površine s ograničenjima poput loše propusnosti tla, nepovoljne teksture tla, plitke ekološke dubine, nepovoljnih kemijskih svojstava ili nagiba
- **Potpore:** 132 EUR/ha za površine do 20 ha, s degresivnim smanjenjem potpore za veće površine.

Područja s posebnim ograničenjima (PPO):

- **Kriteriji:** Područje se svrstava u PPO ako najmanje 50 % teritorija ima karakteristike krša
- **Potpore:** 79 EUR/ha za površine do 50 ha, s postupnim smanjenjem potpore za veće površine.

Prihvatljivi korisnici:

- Aktivni poljoprivrednici - oni koji su upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava ili Upisnik poljoprivrednika i koriste zemljište koje je upisano u ARKOD sustav
- Ako je parcela u ARKOD-u registrirana kao krški pašnjak, potpora se može ostvariti pod uvjetom da se pašnjak napasuje s najmanje 0,3 UG/ha goveda, kopitara ovaca i/ili koza po prihvatljivom ha krškog pašnjaka
- Minimum 50 % poljoprivredne površine na GPP i PPO područjima te 60 % na ZPO područjima mora biti u skladu s uvjetima za potpore.

Visina potpore:

- **GPP:**
 - do 50 ha – 190 EUR/ha
 - za 50-100 ha - 95 EUR/ha
 - za površine veće od 100 ha, postotak potpore se smanjuje na 19 EUR/ha.
- **ZPO:**
 - do 20 ha – 132 EUR/ha
 - za 20-50 ha - 66 EUR/ha
 - za 50-100 ha - 19,80 EUR/ha
 - preko 100 ha - 13,20 EUR/ha.
- **PPO:**
 - do 50 ha – 79 EUR/ha
 - za 50-100 ha - 39,50 EUR/ha
 - za površine veće od 100 ha - 7,90 EUR/ha.

„Fine Tuning“:

Za područja sa značajnim prirodnim ograničenjima (ZPO), provodi se postupak finog podešavanja ("Fine tuning"). Cilj ovog postupka je isključiti područja koja su se kroz gospodarske ili investicijske aktivnosti uspješno prilagodila i prevladala svoja ograničenja, što se procjenjuje kroz standardni prihod (SO – standard output) poljoprivrednog gospodarstva.

Ciljevi i učinci:

1. Poticanje ostanka poljoprivrednog stanovništva: Glavni cilj ove intervencije je zadržavanje poljoprivrednog stanovništva u područjima s ograničenjima, kako bi se spriječila depopulacija i očuvala tradicija poljoprivredne proizvodnje.
2. Očuvanje krajobraza i bioraznolikosti: Podrškom održavanju poljoprivrednih aktivnosti u tim područjima, intervencija doprinosi očuvanju specifičnih krajobraza, biološke raznolikosti te proizvodnji specifičnih proizvoda s dodanom vrijednošću.
3. Smanjenje negativnog utjecaja klimatskih promjena: Potpora za održavanje poljoprivredne proizvodnje pomaže u suočavanju s negativnim učincima klimatskih promjena.

Zaključak:

Intervencija 71.01. ključna je za **očuvanje poljoprivrednih aktivnosti** u područjima s nepovoljnim uvjetima, pružajući potrebnu podršku poljoprivrednicima i sprječavajući daljnje napuštanje tih područja.

Tablica iznosa potpore za IAKS mjere

Kod operacije/Intervencije	Naziv operacije/Intervencije	Iznos €/ha*
70.02.01	Zaštita ptice kosca	254,00
70.02.02	Zaštita leptira na trajnim travnjacima	
	Močvarni okaš	338,00
	Veliki livadni plavac, Zagasiti livadni plavac i Močvarni plavac	277,00
70.02.03.	Uspostava poljskih traka	
70.02.03.01.	Uspostava cvjetne trake	985,74*
70.02.03.02.	Uspostava travne trake	898,59*
70.08.01.	Održavanje ekstenzivnih voćnjaka	450,00
70.08.02.	Očuvanje ekstenzivnih maslinika	804,00
70.07.01.	Očuvanje suhozida	0,74**
70.07.02.	Očuvanje živica	0,36**
70.01.01	Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki	293,00
70.01.02	Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima	359,73
70.01.03.	Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada	373,33
70.04.	Ekološki uzgoj (Prijelaz/Održavanje)	
	Višegodišnji nasadi:	

	– orah i lijeska	516
	– masline i vinova loza	754
	– ostale voćne vrste	1.074
	Oranice	235
	Povrće	480
	Trajni travnjaci	157
71.01.01.	Plaćanja u gorsko-planinskim područjima – GPP	190,00
71.01.02.	Plaćanja u područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima – ZPO	132,00
71.01.03.	Plaćanja u područjima s posebnim ograničenjima – PPO	79,00

* Kod operacije 70.02.03. iznos se odnosi na hektar uspostavljene cvjetne/travne trake

** Kod operacija 70.07.01. i 70.07.02. iznos se odnosi na metar dužni suhozida ili živice

Kombiniranje operacija

Korisnici mogu kombinirati različite operacije unutar IAKS mjera.

Kombinacije i iznosi potpora za intervencije 70.01., 70.02., 70.04., 70.07. i 70.08.

Broj kombinacije	Kombinacije i iznosi potpora za intervencije 70.01., 70.02., 70.04., 70.07. i 70.08.
1	70.01.01. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki + 70.01.02. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima Iznos potpore 293 EUR/ha + 359,73 EUR/ha
2	70.01.01. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki + 70.01.03. Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada Iznos potpore 293 EUR/ha + 373,33 EUR/ha
3	70.01.02. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima + 70.01.03. Mehaničko uništavanje korova unutar redova višegodišnjih nasada Iznos potpore 359,73 EUR/ha + 373,33 EUR/ha
4	70.04. Ekološki uzgoj (skupina usjeva trajni travnjaci) + 70.02.01. Zaštita ptice kosca (<i>Crex crex</i>) Iznos potpore 157 EUR/ha + 254 EUR/ha
5	70.04. Ekološki uzgoj (skupina usjeva trajni travnjaci) + 70.02.02. Zaštita leptira na trajnim travnjacima Iznos potpore 157 EUR/ha + močvarni okaš (<i>Coenonympha oedippus</i>) 338 EUR/ha Iznos potpore 157 EUR/ha + veliki livadni plavac (<i>Phengaris teleius</i>), zagasiti livadni plavac (<i>Phengaris nausithous</i>) i močvarni plavac (<i>Phengaris alcon alcon</i>) 277 EUR/ha
6	70.04. Ekološki uzgoj (skupina usjeva oranice) + 70.02.03. Uspostava poljskih traka Iznos potpore 235 EUR/ha + cvjetne trake 985,74 EUR/ha trake Iznos potpore 235 EUR/ha + travne trake 898,59 EUR/ha trake

7	70.04 Ekološki uzgoj (skupina usjeva povrće) + 70.02.03. Uspostava poljskih traka Iznos potpore 480 EUR/ha + cvjetne trake 985,74 EUR/ha trake Iznos potpore 480 EUR/ha + travne trake 898,59 EUR/ha trake
8	70.04. Ekološki uzgoj (skupina usjeva višegodišnji nasadi) + 70.01.01. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki Iznos potpore: Orah i lijeska 516 EUR/ha + 293 EUR/ha Masline i vinova loza 754 EUR/ha + 293 EUR/ha Ostale voćne vrste 1.074 EUR/ha + 293 EUR/ha
9	70.04. Ekološki uzgoj (skupina usjeva višegodišnji nasadi) + 70.01.02. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima Iznos potpore: Orah i lijeska 516 EUR/ha + 359,73 EUR/ha Masline i vinova loza 754 EUR/ha + 359,73 EUR/ha Ostale voćne vrste 1.074 EUR/ha + 359,73 EUR/ha
10	70.04. Ekološki uzgoj (skupina usjeva višegodišnji nasadi) + 70.07.01. Očuvanje suhozida Iznos potpore: Orah i lijeska 516 EUR/ha + 0,74 EUR/m suhozida Masline i vinova loza 754 EUR/ha + 0,74 EUR/m suhozida Ostale voćne vrste 1.074 EUR/ha + 0,74 EUR/m suhozida
11	70.04. Ekološki uzgoj (skupina usjeva višegodišnji nasadi) + 70.07.02. Očuvanje živica Iznos potpore: Orah i lijeska 516 EUR/ha + 0,36 EUR/m živice Masline i vinova loza 754 EUR/ha + 0,36 EUR/m živice Ostale voćne vrste 1.074 EUR/ha + 0,36 EUR/m živice
12	70.04 Ekološki uzgoj (skupina usjeva trajni travnjaci) + 70.07.01. Očuvanje suhozida Iznos potpore: 157 EUR/ha + 0,74 EUR/m suhozida
13	70.04 Ekološki uzgoj (skupina usjeva trajni travnjaci) + 70.07.02. Očuvanje živica Iznos potpore: 157 EUR/ha + 0,36 EUR/m živice
14	70.04 Ekološki uzgoj (skupina usjeva oranice) + 70.07.01. Očuvanje suhozida Iznos potpore: 235 EUR/ha + 0,74 EUR/m suhozida
15	70.04 Ekološki uzgoj (skupina usjeva oranice) + 70.07.02. Očuvanje živica Iznos potpore: 235 EUR/ha + 0,36 EUR/m živice
16	70.04 Ekološki uzgoj (skupina usjeva povrće) + 70.07.01. Očuvanje suhozida Iznos potpore: 480 EUR/ha + 0,74 EUR/m suhozida
17	70.04 Ekološki uzgoj (skupina usjeva povrće) + 70.07.02. Očuvanje živica Iznos potpore: 480 EUR/ha + 0,36 EUR/m živice
18	70.07.01. Očuvanje suhozida + 70.02.01. Zaštita ptice kosca (<i>Crex crex</i>) Iznos potpore: 0,74 EUR/m suhozida + 254 EUR/ha
19	70.07.01. Očuvanje suhozida + 70.02.02. Zaštita leptira na trajnim travnjacima Iznos potpore: 0,74 EUR/m suhozida + 338 EUR/ha močvarni okaš (<i>Coenonympha oedippus</i>) 0,74 EUR/m suhozida + 277 EUR/ha veliki livadni plavac (<i>Phengaris teleius</i>), zagasiti livadni plavac (<i>Phengaris nausithous</i>) i močvarni plavac (<i>Phengaris alcon alcon</i>)
20	70.07.02. Očuvanje živica + 70.02.01. Zaštita ptice kosca (<i>Crex crex</i>) Iznos potpore: 0,36 EUR/m živice + 254 EUR/ha
21	70.07.02. Očuvanje živica + 70.02.02. Zaštita leptira na trajnim travnjacima Iznos potpore: 0,36 EUR/m živice + 338 EUR/ha močvarni okaš (<i>Coenonympha oedippus</i>) 0,36 EUR/m živice + 277 EUR/ha veliki livadni plavac (<i>Phengaris teleius</i>), zagasiti livadni plavac (<i>Phengaris nausithous</i>) i močvarni plavac (<i>Phengaris alcon alcon</i>)
22	70.07.01. Očuvanje suhozida + 70.08.01. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka Iznos potpore: 0,74 EUR/m suhozida + 450 EUR/ha
23	70.07.01. Očuvanje suhozida + 70.08.02. Očuvanje ekstenzivnih maslinika

	Iznos potpore: 0,74 EUR/m suhozida + 804 EUR/ha
24	70.07.02. Očuvanje živica + 70.08.01. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka Iznos potpore: 0,36 EUR/m živice + 450 EUR/ha
25	70.07.02. Očuvanje živica + 70.08.02. Očuvanje ekstenzivnih maslinika Iznos potpore: 0,36 EUR/m živice + 804 EUR/ha
26	70.08.01. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka + 70.01.01. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki Iznos potpore: 450 EUR/ha + 293 EUR/ha
27	70.08.02. Očuvanje ekstenzivnih maslinika + 70.01.01. Korištenje feromonskih, vizualnih i hranidbenih klopki Iznos potpore: 804 EUR/ha + 293 EUR/ha
28	70.08.01. Očuvanje ekstenzivnih voćnjaka + 70.01.02. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima Iznos potpore: 450 EUR/ha + 359,73 EUR/ha
29	70.08.02. Očuvanje ekstenzivnih maslinika + 70.01.02. Metoda konfuzije štetnika u višegodišnjim nasadima Iznos potpore: 804 EUR/ha + 359,73 EUR/ha

Važno!

IACS mjere se mogu kombinirati s eco shemama prema tablici u Prilogu 4. Pravilnika.

Važno!

U slučaju neizvršavanja preuzetih obveza, korisnik snosi sankcije (financijske korekcije) težinu kojih Agencija za plaćanja utvrđuje temeljem Priloga 5. Pravilnika o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IACS mjera ruralnog razvoja koji se objavljuje za svaku godinu.

Imate li pitanja obratite se na:

Uprava za potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju

IACS.potpورا@mps.hr , uprava.ruralnirazvoj@mps.hr

Uprava za stručnu podršku razvoju poljoprivrede

www.savjetodavna.hr

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

info@apprrr.hr